

KRITIČNI JEZIKOVNOKULTURNI VPOGLED V ODDAJE TELEVIZIJE SLOVENIJA¹

Melita Zemljak Jontes
Filozofska fakulteta, Maribor

UDK 811.163.6'271.1:654.197(497.4)

Prizadevanje za dvig in vzdrževanje jezikovne kulture je ena izmed najpomembnejših nalog sodobnega časa v slovenskem jezikovnem okolju. K popularizaciji jezikovne kulture so zavezani vsi mediji, še posebej nacionalna radiotelevizija s svojim statusom javnega zavoda posebnega kulturnega in nacionalnega pomena. Prispevek prinaša osnovni teoretični vpogled v jezikovno kulturo na Slovenskem, okvirni pregled oddaj Televizije Slovenija, ki prinašajo jezikovnokulturne vsebine, in mnenja študentov o vlogi, pomenu in nalogah javne Televizije Slovenija ter njenih uresničitvah.

jezikovna kultura, Televizija Slovenija, knjižni jezik, nacionalna identiteta, osebna identiteta

The attempt to raise and maintain levels of language is one of the most important current tasks in the Slovene language environment. All the media are committed to its popularisation, especially the national public service broadcaster with its status of a public institution of special cultural and national importance. The article presents a brief theoretical insight into Slovene language use, a short survey of language programmes on Slovenia Television that offer linguistic-cultural content, and students' opinion on the role, importance and functions of the national Slovenia Television and their realisation.

language use, Televizija Slovenija, standard Slovene, national identity, personal identity

1 Jezikovna kultura

Temeljna sestavina teorije knjižnega jezika je jezikovna kultura. Izoblikovala se je kot nasprotje samovoljnemu posegom v jezik, ki niso upoštevali jezikovne resničnosti in zakonitosti, danih v jeziku (Kalin Golob 1996: 15).

Enciklopedija slovenskega jezika jezikovno kulturo označuje z dveh vidikov: kot jezikovno-stilno raven kakega besedila v smislu dobrega, ustreznega, dognanega in kot vedo o primernosti uporabljenih jezikovnih [...] in sporočanjških [...] sredstev v kakem besedilu določene funkcijske zvrsti in izbrane stalne oblike sporočanja, s sopomenskim izrazom jezikovna omika(nost) (Toporišič 1992: 75).

Obe pomenski razlagi ustrezata terminu jezikovne kulture v ožjem pomenu besede, to je dobra oz. slaba raba jezika ter (ne)upoštevanje slovničnih, pravopisnih, pravorečnih in sporočanjških pravil. Jezikovna kultura v širšem pomenu besedne zveze pa je poseben del teorije knjižnega jezika, ki jo je teoretično razvil Praški lingvistični krožek v 20. in 30. letih 20. stol. (Kalin Golob 1996: 13).

Pojem jezikovne kulture je neločljivo povezan s pojmom jezikovne norme in ko gre za knjižni jezik, tudi njene uzakonitve (Vidovič Muha 1991: 18). Jezikovna norma je to, kar je splošno normalno v določeni jezikovni zvrsti, zlasti v knjižni. Vzpostavitev norme je dosežena z uzaveščanjem in rabo v temeljnih

¹ Prispevek je nastal v okviru projekta Slovenski jezik v stiku evropskega podonavskega in alpskega prostora (JG-2238; marec 2009–marec 2012), ki ga financira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

priročnikih (slovnica, pravopis, slovar) določenega jezika (Toporišič 1992: 147). Jezikovna norma je zbir vseh tvornih jezikovnih lastnosti oz. zbir vseh (jezikovno)funkcijskih in (jezikovno)identifikacijskih prvin, ki so v primeru slovenščine tudi narodnoidentifikacijske (Vidovič Muha 1991: 18). Načela, ki so podlaga jezikovni kulturi, so zasnovana na funkcijskem (ki kaže nacionalni odnos do jezika), domačijsko-nacionalnem in purističnem (slednja kažeta emocionalni odnos do jezika) vidiku (Urbančič 1987). V teh načelih se pravzaprav kažeta tudi osebna in nacionalna identiteta (Blažević, Rončević, Šepić 2007: 51–54; Šakić, Kotrla 2007: 605–616).

Z jezikovno kulturo in jezikovno politiko so se ukvarjali ali se še ukvarjajo Janez Dular,² Velemir Gjurin,³ Janez Gradišnik, Marko Jesenšek,⁴ Tomo Korošec, Martina Orožen, Breda Pogorelec, Marko Stabej, Ada Vidovič Muha; Alenka Valh Lopert,⁵ Irena Stramljič Breznic, Mira Krajnc Ivič, Simona Pulko, Melita Zemljak Jontes;⁶ prvi celovit jezikovnokulturni pregled je podala Monika Kalin Golob (1996, 2008) idr.⁷

2 Jezikovna kultura in mediji

Ena izmed temeljnih jezikovnokulturnih nalog je popularizacija jezikovne kulture, ki temelji na sodelovanju med jezikoslovci in uporabniki jezika, in sicer s tradicijo institucionaliziranega (predvsem šolskega) in neinstitutionaliziranega jezikovnega vzgajanja, npr. v jezikovnih kotičkih, radijskih in televizijskih pogovorih ipd. (Kalin Golob 1996: 41).

Eden izmed načinov popularizacije jezikovne kulture je medijska prisotnost, radijska ali televizijska, nacionalna ali lokalna. Alenka Valh Lopert pravi, da so mediji nosilci zbornega jezika in njihova vloga je, da posredujejo informacije vsem, in sicer o vsem enako, hkrati pa širijo pravilen jezik in govor (2005: 24).

Še posebej pomembno vlogo ima pri tem Radiotelevizija Slovenija, ki je »javni zavod posebnega kulturnega in nacionalnega pomena« (Ur. l. RS, št. 96/2005). Njene ključne naloge so (1) ustvarjanje, pripravljanje, arhiviranje in oddajanje: dveh nacionalnih televizijskih programov, televizijskih programov regionalnih centrov v Kopru in Mariboru, po

² Jezikovna politika (*Enciklopedija Slovenije* 4. Ljubljana: Mladinska knjiga, SAZU, 1990, 306–307), Lektoriranje in jezikovna kultura (22. *SSJLK. Zbornik predavanj*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 61–78), Med jezikovno politiko in jezikovno kulturo (24. *SSJLK. Zbornik predavanj*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 31–47); nekdanji minister za kulturo, bivši vodja Urada za slovenski jezik, bivši vodja Sektorja za slovenski jezik Ministrstva za kulturo RS.

³ Npr. prispevki v tedniku *7D* (1987–1990), Prednosti federalne, konfederalne in samostojne Slovenije za slovenski jezik (*Nova revija*, marec 1990, 9/95, 582–584) ter *Slovenščina zdaj!* (Ljubljana: Art agencija, 1991) idr., vodja Sektorja za slovenski jezik Ministrstva za kulturo RS.

⁴ Slovenski jezik in Evropska zveza (*Slavia Centralis*, 2009, 2/2, 7–23), Slovenski jezik in Evropska zveza (Marko Jesenšek, Miran Štuhec (ur.): *Mednarodni znanstveni simpozij Večjezičnost v Evropski zvezi, Maribor, 13.–15. novembra 2008. Zbornik povzetkov*. Maribor: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenske jezike in književnosti, 2008, 53–54), Slovenščina danes (Emil Tokarz (ur.): *Słowiańszczyzna w kontekście przemian Europy końca XX wieku: język – tradycja – kultura*. Katowice: Śląsk, 2001, [169]–178), Perspektive slovenistike ob vključevanju v Evropsko zvezo (Marko Jesenšek (ur.): *Slovenski jezik in literatura v evropskih globalizacijskih procesih. Zbornik Slavističnega društva Slovenije* 15. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije, 2004, 331–333) idr.

⁵ *Kultura govora na Radiu Maribor* (Maribor: Slavistično društvo Maribor, Zora 36), Nacionalni in komercialni radio – jezikoslovčev pogled na radijski jezik (*Teorija in praksa*, november–december 2009, 46/6, 770–784).

⁶ Skupen prispevek avtoric I. Stramljič Breznic, M. Zemljak Jontes, S. Pulko, A. Valh Lopert, M. Krajnc Ivič: Jezikovnokulturni vidik oglaševanja (*Slovenščina v šoli*, 2009, 13/4, 3–14).

⁷ V okvir prizadevanj za dvig jezikovne kulture sodijo tudi številni priročniki, učbeniki idr., ki se osredinjajo na rabo knjižnega jezika, kar pa zahteva natančnejši pregled v posebnem prispevku.

en televizijski program za avtohtono italijansko in madžarsko narodno skupnost in televizijske oddaje za romsko etnično skupnost, televizijskih programov za slovenske narodne manjšine v sosednjih državah ter za slovenske izseljenke in izseljence in zdomce, televizijskih programov za tujo javnost, teleteksta, internetnega in mobilnega portala; (2) neposredni prenosi sej Državnega zbora Republike Slovenije in celovito informiranje javnosti o vsem drugem parlamentarnem dogajanju (povzeto po Ur. l. RS, št. 96/2005).

V svojih programskih standardih RTV Slovenija postavlja svoje delovanje v interesu javnosti (1–3), zagotavlja neodvisnost, avtonomnost in profesionalnost ustvarjalcev radijskih in televizijskih programov (3) in s tem seveda določa vsebine, podane v spletnem portalu MMC: (a) informativne oddaje, (b) športne oddaje, (c) izobraževalne oddaje, (č) kulturno-umetniške oddaje, (d) razvedrilne oddaje, (e) verske oddaje, (f) otroške in mladinske oddaje.

3 Raziskava

3.1 Namen in cilji raziskave

Z namenom povezave teoretičnega védenja s konkretnimi, praktičnimi izsledki o jezikovni kulturi na javni televiziji je bila izvedena raziskava (1) o oddajah na Televiziji Slovenija, ki so imele (ali še imajo) za svoj cilj spodbujati jezikovnokulturno zavest, in (2) o mnenju študentov o TV-programih, (jezikovnokulturnih) oddajah, temeljnih vlogah javne televizije, socialnih zvrsteh, ki se v oddajah uporabljajo, in njihovi ustreznosti ter o pomenu knjižne slovenščine v primerjavi z drugimi socialnimi zvrstmi za osebno in nacionalno identiteto.

3.2 Metodologija dela

Raziskava o (1) jezikovnokulturnih oddajah na Televiziji Slovenija je bila opravljena marca 2010 kot pregled arhiva oddaj na splet-

nem portalu MMC, raziskava o (2) mnenju študentov v zvezi z oddajami Televizije Slovenija pa je bila izvedena z anketnim vprašalnikom marca in aprila 2010 na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru. Pridobivanje podatkov je potekalo najprej s sestavo anketnih vprašalnikov, sledili sta kvalitativna in kvantitativna obdelava.⁸

Posamezni anketni vprašalnik zajema 18 vprašanj, in sicer 11 zaprtega tipa, 5 odprtega tipa (8., 9., 10., 17., 18. vprašanje) in 2 kombinirani vprašanja, tj. zaprtega in odprtega tipa (11., 12. vprašanje). Anketirani so bili pred izpolnjevanjem vprašalnika in po potrebi med njo deležni nekaterih dodatnih usmeritev oz. pojasnil (npr. vprašanja 7 in 13 do 16). Podana bo interpretacija odgovorov na prvih 16 vprašanj; zadnji dve vprašanji (odprtega tipa) sledita hipotezam druge raziskave. Interpretacija odgovorov bo podana pomensko povezovalno med vprašanji.

3.2.1 Raziskovalni vzorec

Raziskava z anketnim vprašalnikom je zajela 111 študentov Filozofske fakultete v Mariboru, in sicer prvega in drugega letnika bolonjskih študijskih programov in četrtega letnika nebolonjskega študijskega programa, vse študijskih programov slovenistike. Porazdelitev študentov po letnikih je relativno homogena (45–38–28), diferenciacija glede na spol zaradi relativno majhnega odstotka študentov moškega spola ni bila izvedena. Vsi rezultati so podani odstotkovno.

3.3 Rezultati raziskave

3.3.1 Okvirni pregled oddaj o jeziku in književnosti

Na Televiziji Slovenija je bilo od sprejetja Zakona o javni rabi slovenščine, torej od leta 2004, na sporedu predvajanih (ali pa so še predvajane) kar nekaj oddaj, ki se (vsaj deloma) dotikajo jezikovne kulture, bodisi s poudarkom na jeziku bodisi na književnosti:

⁸ Rezultatov raziskave z anketnim vprašalnikom ni mogoče posplošiti na celotno populacijo, gre le za študijo primera.

(a) jezik: *Brižinski spomeniki: 1000 let slovenske pisane besede* (18. 5. 2004), *Večerni gost* (12. 6. 2005–; npr. M. Hladnik (4. 3. 2007), J. Toporišič (14. 1. 2007), M. Snoj (30. 5. 2010) idr.), *Kratka zgodovina slovenskega jezika* (Od naselitve do prve knjige, 1. del (14. 2. 2006), Od prve knjige do razsvetljenstva, 2. del (21. 2. 2006), Od razsvetljenstva do Zdravljice, 3. del (28. 2. 2006), Od političnega programa do državnega jezika, 4. del (8. 3. 2006)), *Slovenci po svetu* (9. 7. 2007–; mesečno, npr. 30. 4. 2007, 9. 6. 2007, 23. 12. 2007, 10. 6. 2009), *Polnočni klub* (4. 5. 2007–, npr. 17. 10. 2008, 8. 2. 2008), *Jezi-kamo z Ano Marijo* (2. 9. 2007–23. 12. 2007; tedensko), *Besedi na sledi* (10. 9. 2007–1. 10. 2007), *Dolg cajt* (30. 10. 2008), *Turbulenca* (3. 9. 2008–; npr. *Slovenščina* (23. 9. 2009), *Ozadje slovenskih pregovorov* (6. 5. 2009), *Slovenska društva iz Evrope in Kanade* (12. 8. 2009), *Knjiga, oddaja za radovedneže* (12. 9. 2008), *Dnevnik* (različni jezikovni prispevki), *Osmi dan*, *Pisave*, *Minute za maturo: Slovenščina* (16. 5. 2006), *Minute za jezik* (12. 1. 2010–; tedensko); (b) književnost: *Literarni večer*, *Literarni nokturmo*, *Knjiga mene briga*, *Odprto za literaturo*, *S knjiznega trga*, *Oder*, *Bukožverček*, *Odpeti pesniki*, *Sejalci besed*, *Slovenski pesniki in pisatelji* ter druge (MMC – Multimedijski predvajalnik, Arhiv oddaj).

3.3.2 Rezultati in interpretacija odgovorov anketnega vprašalnika

Prvo vprašanje sprašuje po spremljanju programa Televizije Slovenija.

	Da	Ne
1. letnik	90,9 %	9,1 %
2. letnik	78,9 %	21,1 %
4. letnik	88,9 %	11,1 %

Preglednica 1: Prvo vprašanje: *Spremljate program Televizije Slovenija?*

Večina študentov vseh letnikov spremlja program Televizije Slovenija, največ študentje prvega (90,9 %) in četrtega (88,9 %) let-

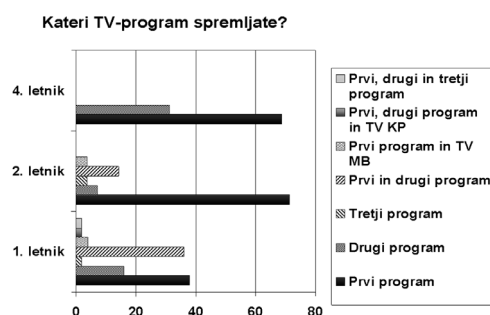
nika, najmanj pa študentje drugega letnika (78,9 %).

Vpogled v medij, ki ga študentje uporabljajo za spremljanje programov javne televizije, podaja sedmo vprašanje.

	Prek klasične televizije	Spletno
1. letnik	86 %	14 %
2. letnik	93 %	7 %
4. letnik	100 %	/

Preglednica 2: Sedmo vprašanje: *Prek katerega medija spremljate Televizijo Slovenija pogosteje?*

Vsi študentje program javne televizije pogosteje spremljajo prek klasične televizije, zanimivo pa je, da se spremljanje prek klasične televizije znižuje z letnikom, kar pomeni, da kar 14 % več študentov prvega in 7 % študentov drugega letnika v primerjavi s študenti četrtega letnika spremlja TV Slovenija spletno.

Grafikon 1: Drugo vprašanje: *Če program Televizije Slovenija spremljate, katerega najpogosteje?*

Vsi študentje najpogosteje spremljajo prvi program, pri čemer odstotek spremljanja narašča z letom študija; še posebej izstopata 2. (71,4 %) in 4. (68 %) letnik. Samo drugi program z 31,2 % spremljajo študentje 4. letnika, medtem ko študentje 1. letnika (36 %) in 2. letnika (14,3 %) kombinirajo spremljanje prvega in drugega programa. Presenetljivo dejstvo je, da študentje 4. letnika skorajda ne spremljajo regionalnih programov

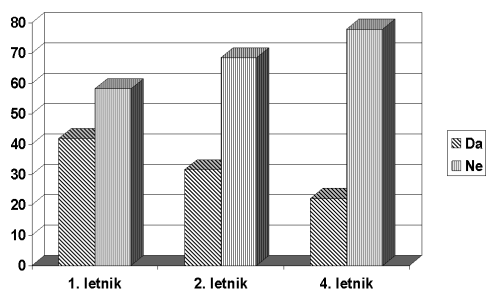
	1. letnik	2. letnik	4. letnik
Prvi program	enkrat tedensko (39,6 %) dvakrat tedensko (33,3 %)	enkrat tedensko (35,7 %) dvakrat tedensko (32,1 %) vsak drugi dan (32,1 %)	enkrat tedensko (50 %)
Drugi program	enkrat tedensko (50 %) dvakrat tedensko (21,4 %) vsak drugi dan (23,8 %)	enkrat tedensko (70,6 %)	enkrat tedensko (50 %) dvakrat tedensko (50 %)
Tretji program	enkrat tedensko (93,3 %)	enkrat tedensko (75 %)	enkrat tedensko (100 %)
TV MB	enkrat tedensko (78,6 %)	enkrat tedensko (77,8 %)	enkrat tedensko (75 %)
TV KP	enkrat tedensko (100 %)	enkrat tedensko (100 %)	enkrat tedensko (100 %)

Preglednica 3: Tretje vprašanje: *Kako pogosto spremljate posamezni program?*

	1. letnik	2. letnik	4. letnik
Poročila	vsak drugi dan (33,3 %) enkrat tedensko (20 %) dvakrat tedensko (20 %)	vsak drugi dan (42,9 %) enkrat tedensko (28,6 %) dvakrat tedensko (28,6 %)	enkrat tedensko (33,3 %) dvakrat tedensko (33,3 %) večkrat dnevno (33,3 %)
Šport	enkrat tedensko (33,3 %) dvakrat tedensko (22,2%) vsak drugi dan (22,2 %) vsak dan (22,2 %)	vsak drugi dan (66,6 %)	enkrat tedensko (100 %)
Kultura	vsak dan (45,5 %)	vsak drugi dan (50 %)	/
Zabava	dvakrat tedensko (36,4 %) vsak drugi dan (27,3 %)	dvakrat tedensko (33,3 %) vsak drugi dan (33,3 %)	enkrat tedensko (100 %)
Spored	enkrat tedensko (54,5 %)	dvakrat tedensko (66,6 %)	vsak dan (100 %)
Avdio/video	enkrat tedensko (66,6 %)	enkrat tedensko (33,3 %) dvakrat tedensko (33,3 %) večkrat dnevno (33,3 %)	dvakrat tedensko (50 %)

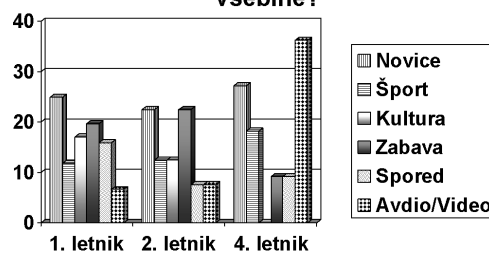
Preglednica 4: Šesto vprašanje: *Če spletni portal MMC spremljate, kako pogosto?*

Spremljate portal TV Slovenija (MMC)?

Grafikon 2: Četrto vprašanje: *Spremljate spletni portal TV Slovenija (MMC)?*

Če spletni portal spremljate, katere vsebine?

Grafikon 3: Peto vprašanje: *Če spletni portal MMC spremljate, katere vsebine?*

TV Maribor in TV Koper (za slednjega je razumljivo, saj le malo študentov prihaja s Primorske).

Vsaj tretjina študentov posameznega letnika spremlja prvi program enkrat ali dvakrat tedensko, izjema je polovica študentov 4. letnika, ki prvi program spremljajo samo enkrat tedensko. Drugi program je med študenti prvega letnika spremljan pogosteje kot enkrat tedensko, tudi vsak drugi dan (23,8 %). Tretji program in regionalna TV-programa so vsaj v 75 % spremljani le enkrat tedensko.

Zanimivo je, da spremljanje spletnega portala upada z naraščanjem leta študija. Tako spletni portal MMC spremlja 41,8 % študentov prvega letnika, medtem ko ga v četrtem letniku spremlja le dobra polovica tega, 22,2 % študentov. Razlog je prav gotovo tudi v večji računalniški pismenosti mlajših generacij. Med najpogosteje spremljanimi vsebinami so v vseh letnikih novice (25 %, 22,5 %, 27,3 %),⁹ zabava v prvem (19,7 %) in drugem (22,5 %) letniku, v četrtem letniku pa izstopata še šport (18,2 %) in še posebej audio/video vsebine (36,3 %).

Pogostnost spremljanja spletnega portala MMC je glede na letnik in vrsto vsebin zelo raznolika. Temeljna razlika se kaže med študenti prvega in drugega letnika v primerjavi s četrtem letnikom. Slednji spletne vsebine spremljajo redkeje (npr. šport, zabavo) ali pa jih sploh ne (npr. kulturo), le spored je tisti, ki ga spremljajo občutno pogosteje. Tretjina študentov 4. letnika spremlja novice enkrat tedensko, tretjina dvakrat tedensko, tretjina pa kar večkrat dnevno, kar je občutno več od študentov prvega in drugega letnika.

Osmo vprašanje je dalo kar 44 različnih odgovorov, tj. oddaj, ki jih študentje spremljajo na Televiziji Slovenija. Rezultati analize pokažejo, da študentje vseh letnikov najpogosteje spremljajo jutranja, dnevna in večerna poročila, kar potrjuje ugotovitve petega zastavljenega vprašanja. Večina ostalih najbolj spremljanih oddaj je s področja zabave oz. razvedrila, presenetljivo je, da med najpogostejšimi petimi oddajami ni jezikovno-izobraževalnih oddaj, saj je pričakovati, da jih kot bodoče sloveniste vendarle strokovno zanimajo.

	1. letnik	2. letnik	4. letnik
1	Poročila, Dnevnik, Odmevi	Poročila, Dnevnik, Odmevi	Poročila, Dnevnik, Odmevi
2	Spet doma	Spet doma	Spet doma
3	NLP	NLP	Piramida
4	Piramida	Piramida	Enajsta šola
5	Tednik	Polnočni klub	Na zdravje, Polnočni klub, NLP, Jasno in glasno

Preglednica 5: Osmo vprašanje: Zapišite oddaje, ki jih spremljate na Televiziji Slovenija.¹⁰

	1. letnik	2. letnik	4. letnik
1	Knjiga mene briga (48,8 %)	Knjiga mene briga (40 %)	Minute za jezik (63 %)
2	Minute za jezik (21,9 %)	Enajsta šola (30 %)	Knjiga mene briga (18,2 %)
3	Enajsta šola (7,3 %)	Polnočni klub (10 %) Male sive celice (10 %)	Dober dan, Koroška (9,1 %) Mostovi (9,1 %)

Preglednica 6: Deveto vprašanje: Katere jezikovnoizobraževalne oddaje na Televiziji Slovenija poznate?

⁹ Zaporedje odstotkov: prvi letnik, drugi letnik, četrti letnik.

¹⁰ Prikazanih je pet najpogosteje zapisanih oddaj.

	1. letnik	2. letnik	4. letnik
1	informiranje javnosti (35,1 %)	informiranje javnosti (38,5 %)	informiranje javnosti (50 %)
2	jezikovna kultura (25,7 %)	jezikovna kultura (19,2 %)	izobraževanje (20,8 %)
3	izobraževanje (9,5 %)	izobraževanje (17,3 %)	zabava (16,7 %)
4	zanimiv in raznolik program (6,8 %)	zabava (15,4 %)	jezikovna kultura (8,3 %)

Preglednica 7: Deseto vprašanje: *Kaj menite, kaj je temeljna naloga/poslanstvo Televizije Slovenija?*

Vrsta oddaj	Socialne zvrsti	Primernost/ustreznost rabe
a) izobraževalne oddaje	zborni jezik knjižni pogovorni jezik	da da
b) informativne oddaje	zborni jezik knjižni pogovorni jezik narečje	da da ne
c) kulturne oddaje	zborni jezik knjižni pogovorni jezik narečje	da da da/ne
č) razvedrilne oddaje	zborni jezik knjižni pogovorni jezik narečje	da da da

Preglednica 8: Enajsto vprašanje: *Katera socialna(-e) zvrst(-i) jezika se po vašem mnenju najpogosteje pojavlja(jo) v posameznih vrstah oddaj? Se vam zdi njihova raba primerna/ustrezna?*

Deveto vprašanje sprašuje po jezikovno-izobraževalnih oddajah, ki jih študentje spremljajo. V preglednici 6 so navedene tiste oddaje, ki so vsaj deloma jezikovnoizobraževalne, kar nekaj odgovorov pa je bilo tudi neustreznih. Najpogosteje navajani oddaji sta *Minute za jezik*, ki je popolnoma jezikovna oddaja, in *Knjiga mene briga*, ki je književna oddaja. Deloma jezikovnoizobraževalni sta tudi *Enajsta šola* in *Male sive celice*, obe namenjeni mlajšim generacijam šolarjev, predvsem osnovnošolcem. Zanimivo je, da so študentje četrtega letnika med odgovori navedli tudi oddaji, namenjeni slovenski manjšini v Avstriji in na Madžarskem, ki imata poleg osnovnega cilja izobraževanja Slovencev v slovenskem jeziku predvsem močno narodnopredstavitveno oz. narodnopovezovalno vlogo.

Večina študentov meni, da sta temeljni nalogi javne televizije informiranje javnosti, kar se kaže tudi pri odgovorih na vprašanje o najpogosteje spremljanih oddajah na TV Slovenija, in dvig jezikovne kulture ter (splošno) izobraževanje. Vredno premisleka pa je, da se med petimi najpogosteje gledanimi oddajami študentov jezikovnokulturne in (splošno)izobraževalne oddaje ne pojavljajo.

Študentje ugotavljajo, da se knjižni zborni in knjižni pogovorni jezik ter neknjižna narečna govorica pojavljajo v vseh vrstah oddaj, narečno se ne pojavlja le v izobraževalnih oddajah. Vse zapisane socialne zvrsti so ocenili kot primerne posamezni vrsti oddaje, izjemi sta le kulturne oddaje, kjer so mnenja enakovredno deljena, ter informativne oddaje, kjer je tovrstna raba označena kot neustrezna. Anketiranci niso imeli možnosti

zapisati, za kateri del informativnih oddaj se uporabljajo določene socialne zvrsti jezika.¹¹

	1. letnik	2. letnik	4. letnik
Da	91 %	78,9 %	88,8 %
Ne	1,6 %	2,7 %	5,6 %
Brez odgovora	7,4 %	18,4 %	5,6 %

Preglednica 9: Dvanajsto vprašanje: *Menite, da je raba knjižnega jezika na Televiziji Slovenija nujna?*

Velika večina anketiranih je mnenja, da je raba knjižnega jezika na Televiziji Slovenija nujna, kar se lahko poveže z odgovori na deseto vprašanje, ki sprašuje po temeljnih nalogah TV Slovenija; anketirani so med najpogostejše odgovore namreč navedli tudi dvig in vzdrževanje jezikovne kulture.

Najpogostejše utemeljitve študentov (38,9 %, 39,5 %, 42,9 %) pritrdilnih odgovorov so, (a) da je TV Slovenija nacionalna televizija, ki naj bi oddajala v slovenskem (knjižnem) jeziku, (b) da je knjižni jezik sredstvo sporazumevanja med različnimi narečnimi govori (31,4 %, 26,3 %, 33,3 %) in (c) da je raba knjižnega jezika nujna za dvig jezikovne kulture (27,8 %, 31,6 %, 19 %).

70,4 % študentov prvega in 73,7 % študentov drugega letnika meni, da je knjižni jezik za nacionalno identiteto izjemno pomemben; izjemno pomembnost knjižnemu jeziku pripisuje le polovica študentov četrtega letnika. Največ anketirancev prvega letnika (34,6 %) predstavlja narečno govorico kot srednje pomembno, največ anketirancev drugega (42,1 %) in četrtega (38,9 %) letnika

	1. letnik		2. letnik		4. letnik	
	Knjižni j.	Narečje	Knjižni j.	Narečje	Knjižni j.	Narečje
1	/	1,8 %	2,6 %	2,6 %	5,5 %	11,1 %
2	/	10,9 %	/	/	/	16,7 %
3	7,4 %	34,6 %	5,3 %	26,4 %	5,5 %	5,5 %
4	22,2 %	29,1 %	18,4 %	42,1 %	39 %	38,9 %
5	70,4 %	23,6 %	73,7 %	28,9 %	50 %	27,8 %

Preglednica 10: Trinajsto in štirinajsto vprašanje: *Kako pomemben se vam zdi knjižni jezik oz. narečje za nacionalno identiteto?*¹²

	1. letnik		2. letnik		4. letnik	
	Knjižni j.	Narečje	Knjižni j.	Narečje	Knjižni j.	Narečje
1	/	1,8 %	2,6 %	2,6 %	5,5 %	/
2	7,3 %	1,8 %	7,9 %	/	/	11,2 %
3	18,2 %	21,8 %	18,4 %	18,4 %	50 %	22,2 %
4	50,9 %	34,6 %	31,2 %	39,5 %	16,7 %	22,2 %
5	23,6 %	40 %	39,9 %	39,9 %	27,8 %	44,4 %

Preglednica 11: Petnajsto in šestnajsto vprašanje: *Kako pomemben se vam zdi knjižni jezik oz. narečje za osebno identiteto?*¹³

¹¹ To bi bilo smiselno še vključiti v nadaljnje raziskave. Če je bila mišljena raba narečne govorice npr. pri intervjuvancih v določenih sporazumevalnih okoliščinah (po naravni nesreči ipd.), potem bi lahko rekli, da je raba zaradi čustvenega naboja anketiranih upravičena, raba novinarja pa pravzaprav ne.

¹² 1 = nepomemben, 5 = zelo pomemben.

¹³ 1 = nepomemben, 5 = zelo pomemben.

pa kot zelo pomembno za nacionalno identiteto. Naraščanje pomena narečnega v primerjavi s knjižnim je mogoče pojasniti s povečevanjem zanimanja za narečno ali vsaj seznanjanja z njim zaradi predmetov, ki se snovno navezujejo na narečja, ki jih študentje po študijskem programu poslušajo po prvem (v bolonjskih študijskih programih) oz. po drugem (v nebolonjskih študijskih programih) letniku študija.

Študentom prvih in četrth letnikov se zdita za osebno identiteto pomembna tako knjižni jezik (50,9 %, 50 %) kot narečna govornica (40 %, 44,4 %), vendar je študentom četrth letnikov knjižni jezik le srednje pomemben, medtem ko je študentom prvega letnika zelo pomemben. Študentom drugega letnika je enako pomembno oboje (39,9 %).

4 Sklep

Prizadevanje za dvig in vzdrževanje jezikovne kulture je ena izmed najpomembnejših nalog sodobnega časa v vsakem jezikovnem okolju, tudi slovenskem. Ena izmed nalog jezikovne kulture je tudi njena popularizacija, h kateri so zavezani vsi mediji, Radiotelevizija Slovenija s svojim statusom javnega zavoda posebnega kulturnega in nacionalnega pomena s skrbjo za slovenski (knjižni) še posebej. Okvirni pregled oddaj Televizije Slovenija, ki prinašajo jezikovno-kulturne vsebine, je pokazal, da je oddaj kar nekaj, še posebej je v zadnjih mesecih med študenti slovenistike aktualna oddaja *Minute za jezik*. Študija primera, izvedena z anketnim vprašalnikom med študenti mariborske slovenistike, je pokazala, da študentje TV Slovenija kot javni medij spremljajo, in sicer najpogosteje prvi in drugi program, predvsem novice in razvedrilne oddaje. Informiranje javnosti je poleg spodbujanja (jezikovnokulturnega) izobraževanja po mnenju študentov temeljna naloga javne televizije, ki pa očitno pri istih študentih ni v celoti dosežena, saj se, po mnenju študentov, nobena izmed tovrstnih oddaj ni pojavila med petimi najpogosteje gledanimi oddajami na televiziji. Socialno-

zvrstna jezikovna zastopanost je glede na vrsto oddaj, v katerih se pojavlja, po mnenju študentov večinoma ustrezna, poudarjajo pa velik pomen rabe knjižnega jezika na Televiziji Slovenija, saj velika večina anketiranih rabo knjižnega jezika izpostavlja kot eno izmed temeljnih nalog Televizije Slovenija za dvig in vzdrževanje jezikovne kulture.

Viri in literatura

- BLAŽEVIĆ, Branka, RONČEVIĆ, Marina, ŠEPIĆ, Tatjana, 2007: Etnicitet, identitet i jezik kao čimbenici očuvanja kulturnog nasljeđa naroda. Jagoda Granić (ur.): *Jezik i identiteti*. Zbornik. Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku. 51–59.
- IVIĆ, Milka, 1963: *Pravci u lingvistici*. Ljubljana: DZS.
- Jezikovno razsodišče*: http://www.vlada.si/si/o_sloveniji/slovenscina/zgodovinski_pregled/
- KALIN GOLOB, Monika, 1996: *Jezikovni kotički in jezikovna kultura*. Ljubljana: Jutro. 15, 38, 40–43, 145.
- KALIN GOLOB, Monika, 2008: *Jezikovnokulturni pristop h knjižni slovenščini*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- POGORELEC, Breda, 1979: Slovenski jezik: jezikovna politika in praksa. 15. SSJLK. Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete. 3–31.
- Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2007–2011*: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200743&stevilka=2355>
- RTV Slovenija, Programski standardi*: <http://www.rtvlo.si/programskistandardi>, 1–3; MMC – Multimedijški predvajalnik: <http://www.rtvlo.si/>; MMC – Multimedijški predvajalnik, Arhiv oddaj: <http://tvlo.si/predvajaj/>
- ŠAKIĆ, Marija, KOTRLA, Marina, 2007: Materski jezik i nacionalni identitet – javna percepcija građana Hrvatske. Jagoda Granić (ur.): *Jezik i identiteti*. Zbornik. Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku. 605–616.
- Uradni list Republike Slovenija, št. 96/2005 z dne 28. 10. 2005: Zakon o Radioteleviziji Slovenija*. <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200596&stevilka=4191>
- Uradni list Republike Slovenija, št. 97/2000 z dne 20. 10. 2000: Sklep o ustanovitvi Urada za slovenski jezik*. http://www.uradni-list.si/_pdf/2000/Ur/u2000097.pdf

- Uradni list Republike Slovenija, št. 86-3841/2004 z dne 5. 8. 2004: Zakon o javni rabi slovenščine.* http://www.uradni-list.si/_pdf/2004/Uru2004086.pdf
- Uradni list Republike Slovenija, št. 43/2007 z dne 18. 5. 2007: Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2007–2011.* <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200743&stevilka=2355>
- URBANČIČ, Boris, 1987: *O jezikovni kulturi*. Ljubljana: Delavska enotnost.
- Ustava Republike Slovenije, 11. člen:* <http://www.dz-rs.si/?id=150&docid=28&showdoc=1>
- VALH LOPERT, Alenka, 2005: *Kultura govora na Radiu Maribor: Zora 36*. Maribor: Slavistično društvo Maribor. 24.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, 1991: Nekatera aktualna vprašanja slovenske jezikovne kulture. 27. SSJLK. Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete. 17–27.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1992: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba. 75, 147.